

Če imate smisel samo za likovnost, si poskusite zamisliti slikanico s preprostim tekstom, ki ga bo večje pisateljsko pero z lahkoto predelalo. Preden se spravite nad dokončno izdelavo ilustracij, poskusite s skicami za knjigo in eno ali dvema vzorčnima ilustracijama za vašo idejo navdušiti še kakšnega urednika.

Če ste pisatelj in vam risanje ne gre od rok, si na podlagi podobe o kakšnem živalskem ali otroškem junaku ali ob različnih motivih iz sveta, ki je blizu otrokom, zamislite izjemno kratek tekst, ki bo omogočal razgibano ilustracijo na vsaki strani. Ob vsakem kratkem tekstu v oklepaju pripišite, kakšen motiv si predstavljate. To ne bo le v pomoč ilustratorju, ampak bo discipliniralo tudi vas same, da ne boste zabredli v pretirano literarno dolgovezenje. Izbiro ilustratorja raje prepustite uredniku – na ta način se izognete temu, da bo na koncu knjiga vseč samo vam.

Če se je otrok v vas že postaral, vam priporočam, da se pri izdelavi slikanice ne »obesite« na mnenje enega samega otroka ali prijatelja, ki ste ga izbrali za svojega »kritika«, ampak da si kdaj pa kdaj razširite obzorje z branjem strokovne literature ali z obiskom kakšnega otroškega vrtca, kjer lahko povprašate, kaj zanima otroke, kaj jih teži, kaj jih zabava, kaj jim je sploh vseč in podobne stvari, ki vam kasneje zelo koristijo pri »razsvetlitvi podstrešja«.

Zavedati se morate namreč, da slikanic ne delate le zase ali za svoje najbližje, za nabiranje različnih mnenj o svojem delu in nagrad. S slikanico ustvarjate prvo »umetniško« delo, s katerim se srečajo in so ga sposobni razumeti najmlajši, nezadnje pa tudi pripomoček staršem za vzpostavljanje komunikacije s svojimi otroki, od katerih pa je seveda vsak drugačen in bo zato tudi vašo slikanico sprejemal na svoj, torej drugačen način.

Liljana Klemenčič

SLIKANICA V MLADINSKI KNJIŽEVNOSTI ali Slikanici več časti in oblasti

Slikanica je otroška knjiga s slikami brez besedila ali s kratkim besedilom, navadno v verzih. Tako pravi SSKJ, a takšno pojmovanje je, milo rečeno, nedosledno in zastarelo. Menim, da bi morali slikanico umeščati kot obliko literarno-likovne zvrsti ter jo tako tudi vrednotiti. Seveda, če želimo pravo, celotno kvalitetno »knjigo s slikami«. Njena pojavna oblika je knjižna, njen nedeljivi izrazni element pa je likovnost, slednje kliče k drugačnemu prezentacijskemu, če hočete uporabnemu, slikaniškemu namenu. Ali bi bilo nemogoče uživati lepoto slikanic, tako kot velja za običajna likovna dela? Predstavljam si, recimo primerno okvirjene slikaniške liste na stenah javnih in privatnih zgradb, vidim slikanico, razstavljeno kot malo plastiko. In vidim slikanico kot sodobno, zelo **moderno, vizualno komunikacijo**. Pri tem izpuščam pridevnik otroški, saj vrhunska, prava slikanica, nudi bralno-estetski užitek, ne glede na starostno stopnjo bralca-gledalca.

Takšno celotno pojmovanje slikanice je nujno za današnji čas, ko je knjižni trg preplavila množica takih in drugačnih slikanic in je globalno mnogopotje podprto s potrošniškim gonom. Slovenski slikanici bi morali priskrbeti boljšo, načrtno in izvirno pot v Evropo in svet, a najprej ji moramo posvetiti spodobno pozornost v

domači deželi. Tembolj, ker slikanica korenini pismenost in dojemanje umetniških dobrin; tembolj sta tehtna njen preporod in umestitev za vse bralne stopnje, saj odrasli berejo odločno premalo, vso tisto **bralno in likovno estetik**o pa potrebujejo enako odrasli in otroci.

Dandanes, ko si ljudje večinoma dovoljujejo absolutno vladavino časa in denarja ter se najčešče izgovarjajo, da nimajo časa za branje ter v isti sapi jamrajo, da so knjige pač predrage, danes je čas kakor nalašč za razcvet prave slikanice. Kako pa drugače znižati presneto žalostnih 74 % odraslih Slovencev med šestnajstim in petinšestdesetim letom, ki imajo zelo nizko raven pismenosti?

Ob slikanicah vedno pomišljam na pet ciljnih skupin: na **predbralce**, na **prvobralce**, **sredobralce**, **bralce** in **vrhbralce**. Ob predbralce in prvobralce – ti skupini večinoma in praviloma tvorijo otroci (A izjeme so, in to v tem primeru ni lepo, parafraziram pesnika) – postavljam zraven, ali bolje od slikanic, **knjigrice**. Tako pravim slikanicam, ki jih je zadnje desetletje vse več na knjižnem trgu, a so pol knjige, pol slikanice, pol igračke. Večinoma so iz knjižno manj običajnih materialov (blago, les, plastika in podobno), nekatere imajo obliko vozil, živali, vzglavnikov, torbic, blazinic, druge so po obliki knjižno prepoznavne. Njihova značilnost sta elementarna edukativnost, sicer pa vzdržljivost, pogosto pralnost, oblost in mehkoča pa izključujeta možne poškodbe otrok. Za ilustracijo navajam nekaj knjigric: *Slončica Manja* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998. Zbirka Živalski prijatelj), *Levček Leon* (enako), avtorice Donatelle Bazzucchi *Dobro jutro, zajček!* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996) in *Lahko noč in lepo sanjaj* (enako) ter *Na kmetiji* (enako, 1997), Mimi Everett *Moja nahrbtna knjižica. Skrivnostni pomočnik* (enako, 1997) Marie-Anne Didierjean: *Medvedkov dan* (enako, 1994). Med **knjigricami** so tudi take, ki niso zavedene v knjižnih katalogih. Mnogim sodobnim leporelom in kartonkam raje rečem knjigrica, kot knjiga. Knjigrice v nasprotju s slikanicami ne zadovoljujejo ostalih bralnih skupin, razen, če so bralni posredniki.

Sredobralce imenujem učence od tretjega razreda dalje, ta skupina se razvije od šestega razreda naprej v bralce ali pa tudi ne. Sredobralška skupina je najbolj številna, saj se mnogi po prenehanju šolanja vračajo od bralcev k sredobralcem.

Vrhbralce kličem tiste, ki jim je sestavni del življenja tudi branje vrhunske literature. (Pri tej razporeditvi ne velja sicer obče uporabna Gaussova krivulja).

Prve tri skupine uporabnikov bi naj prave slikanice pripeljale v, če hočete, **višji bralni razred**.

MALA UTOPIJA O SLIKANICAH V SEDMIH SLIKAH

1. Slikanica je predmet bralnega in likovnega poželenja, ki mu strežejo literarni in likovni uredniki. (Koliko založb zaposluje likovne urednike?)
2. Darilne, praznično priložnostne knjige (večinoma majnih, ljubkih formatov, dekorativnih ilustracij in z izborom misli, citatov, duhovitosti, pesmi na določeno temo ...) po malem izginjajo iz knjigarn, saj jih uspešno zamenjuje slikanica.
3. Vedenje o slikanici je primerno zajeto v osnovnošolskih, srednješolskih, študijskih učnih programih, tako pri urah slovenskega jezika, kot pri likovni vzgoji in drugih predmetih.
4. Založniki posvečajo posebno pozornost izvorni, tudi avtorski slikanici, rojevajo se nove slikaniške zbirke.

5. Mediji posvečajo posebno pozornost slikanici v predstavitvenem in kritičnem smislu. (Če ima večina barvne avtomobilske strani, si jih vsaj na vsak letni čas zasluži tudi kvalitetna slikanica.)
6. Avtorji in stroka premorejo pošten in kritičen odnos slikanice, enako velja za posredovalce.
7. Slikanica je enakovredna umetniška zvrst. (Zaporedje ne tehta pomembnosti.)

Za ilustracijo navajam le nekaj slikanic bogate slovenske produkcije, ki jih nikakor ne bi smele prezreti bralske oči: *Srečni kraljevič* O. Wilda z ilustracijami Marije Lucije Stupica (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993), *Grdi raček* H. C. Andersena z Marlenko Stupica (isti založnik istega leta), *Svinjski pastir* H. C. Andersena z Marijo Lucijo Stupica (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1988), *Martin Krpan z Vrha* s podobami Suzane Bricelj (Fran Levstik. Ljubljana: Delo, 1999), *Argonavti* Daneta Zajca, zasnova in ilustracije Miroslav Šuput (Ljubljana: ZDSLJ, 1999), Prešernov prevod Buergerjeve *Lenore* z ilustracijami Marije Lucije Stupica (Ljubljana: Prešernova družba, 1991), *Zdravilo ljubezni* Franceta Prešerna z ilustracijami Rudija Skočirja (Ljubljana: Prešernova družba, 1989), *O treh netopirjih* Roka Polesa z ilustracijami Urške Stropnik (Velenje: Pozoj, 1997), Mihe Mazzinija *Čas je velika smetanova torta* z ilustracijami Mojce Osojnik (Ljubljana: Kres, 1999), avtorska slikanica Mojce Osojnik *Hiša, ki bi rada imela sonce* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001), *Vzdno od sonca in zahodno od meseca* z ilustracijami Mojce Cerjak (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998), *Kakor naredi stari, je zmerom prav* H. C. Andersena z ilustracijami Rudija Skočirja (Ljubljana: Prešernova družba, 2001) ...

Izmed tujih avtorjev izbiram za to priložnost le avtorska dela Shela Silversteina: *Drevo ima srce* (Celje: Mohorjeva družba, 1992), *Manjkajoči košček* (Ljubljana: Iskanja, 1995) in *Manjkajoči košček sreča veliki O* (Ljubljana: Iskanja, 1997).

Prave, izvirne slovenske slikanice in njihovi avtorji si gotovo zaslužijo več bralske in strokovne vneme ter medijske pozornosti, kakor tudi resne materialne podpore na državnih, nacionalnih ravneh.

Zvezdana Majhen

ZAZNAVANJE SLIKOVNIH IN DRUGIH ZNAKOV PRI PREDŠOLSKEM OTROKU

Ob prizadevanjih, da bi otrokom ponudili optimalne pogoje za njihov psiho-fizični razvoj, se strokovnjaki, ki se med drugim ukvarjajo tudi z ilustracijo, sprašujejo: Ali imajo današnji otroci različne sposobnosti zaznavanja realnosti in fikcije ter drugačna obzorja pričakovanj kot naša generacija?

Vprašanju vsekakor botruje visoka stopnja odgovornosti, ki bi ji morala slediti celotna družba. Nevzdržno je namreč, da se na eni strani ustavljamo ob vsebinah, ki imajo v pogledu vzgoje mladega človeka le težo graha, hkrati pa spregledujemo pomanjkanje ljubezni in pozornosti, skrb za zdravo in čisto okolje ter s tekmo-